

POLITIČKE, NORMATIVNE I ORGANIZACIONE PRETPOSTAVKE NEZAVISNOG RADA GLAVNOG INSPEKTORA

Pero Petrovski*

Ministarstvo odbrane Republike Makedonije
Slobodan Joksimović

Univerzitet odbrane u Beogradu, Vojna akademija

Republika Makedonija na svom putu ka Evropskoj uniji donela je Zakon o inspekcijskom nadzoru koji reguliše sferu kontrolnog mehanizma sistema upravljanja. Njegovom potpunom implementacijom odgovoriće se, stručno i kvalitetno, na sve zahteve koje nameću strogi kriterijumi EU u delu prilagođavanja zakonodavstva direktivama Evropske unije i njihovom sprovođenju. Kontrolni mehanizam u sistemu upravljanja i sprovođenja zakonskih rešenja ostvaruje se preko političke, normativne i organizacione pretpostavke nezavisnog rada glavnog inspektora koji svoju funkciju obavlja na svim nivoima državne uprave.

Ključne reči: *EU, Republika Makedonija, inspekcijski nadzor, glavni inspektor, zakon*

Uvod

Pristupanje Republike Makedonije u Evropsku uniju i NATO njen je strateški prioritet i jedan od prioriteta njenog političkog angažmana. U pravcu primene evropskih standarda i vrednosti, Republika Makedonija produžava sa reformama radi ispunjavanja kriterijuma za punopravno članstvo u Evropskoj uniji i celokupno ispunjavanje obaveza Republike Makedonije, kao deo Sporazuma za stabilizaciju i asocijaciju.

Republika Makedonija podnela je zahtev za članstvo u Evropskoj uniji 22. marta 2004. godine, demonstrirajući strateško opredeljenje da bude deo Evropske unije. Već 17. decembra 2005. godine Evropski savet Republici Makedoniji daje status zemlje kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. Time se Makedonija pridružila Turskoj i Hrvatskoj kao zemljama kandidatima.

U zaključku Evropskog saveta kaže se: „Evropski savet pozdravlja mišljenje Komisije za zahtev Republike Makedonije za članstvo u Evropskoj uniji. Savet pozdravlja i značajni napredak koji je postigla Republika Makedonija u cilju ispunjavanja političkih kriterijuma datih od strane Evropskog saveta u Kopenhagenu 1993. godine i zahteva iz Procesu za stabilizaciju i asocijaciju datih od Saveta 1997. godine”.¹

* Mr Pero Petrovski je rukovodilac Sektora za inspekciju odbrane oružanih snaga Republike Makedonije.

** Pukovnik mr Slobodan Joksimović je rukovodilac Visokih studija bezbednosti i odbrane.

¹ Zaključak Evropskog saveta donet 17. decembra 2005. godine u vezi s mišljenjem Komisije za dodeljivanje statusa zemlje kandidata Republici Makedoniji.

Republika Makedonija ispunila je sve uslove za početak pregovora za članstvo sa Evropskom unijom, evidentiranim kroz dva pozitivna izveštaja i potvrđena preporuka za početak pregovora od strane Evropske unije 2009 i 2010. godine. Dalja nadgradnja kapaciteta, razmena iskustava sa državama koje su završile pregovore, kao i kontinuirano ispunjavanje kriterija iz Kopenhagena ostaju kao čvrsti prioriteti Republike Makedonije.

Integracija u Evropskoj uniji, kao jedan od vitalnih interesa Republike Makedonije, predstavlja složen proces sa dugoročnim posledicama po politiku, ekonomiju i bezbednost Republike Makedonije. Republika Makedonija nastoji da se prilagodi njenom pravnom, ekonomskom i društvenom sistemu, reformišući sopstveno zakonodavstvo u svim navedenim segmentima, ali i celokupni društveni sistem.

Republika Makedonija je spremna da ubrza procese integracije, a pogotovo usklađivanje zakonodavstva, rešenja i procedure sa onima koje važe u Evropskoj uniji, a sve radi ubrzanog prijema, angažujući sve potrebne raspoložive sposobnosti i kapacitete.²

Republika Makedonija još uvek nije otpočela pregovore sa Evropskom unijom zbog protivljenja Grčke koja, koristeći svoj status zemlje članice Evropske unije, traži promenu ustavnog imena države.

Republika Makedonija je svoju nezavisnost stekla 8. septembra 1991. godine na referendumu na kojem su se građani Makedonije ogromnom većinom izjasnili za nezavisnu i suverenu državu. Preambula Ustava Republike Makedonije definiše Makedoniju kao građansku državu, gde suverenitet proizlazi iz građana i pripada građanima. Njeni interesi su utemeljeni na osnovu dugoročnih potreba makedonskog društva koji su veoma značajni za život i bezbednost građana, ali isto tako i za stabilnost, funkcionisanje i kontinuitet same države.³

Interesi Republike Makedonije proizlaze iz najviših temeljnih vrednosti koji su utvrđeni Ustavom u koje u osnovi spadaju:

- osnovne slobode i prava čoveka i građanina, slobodno izražavanje o svojoj nacionalnoj pripadnosti, demokratija, vladavina prava i poštovanje opšteprihvaćenih međunarodnih normi;
- integrisanje i pravična zastupljenost građana koji pripadaju svim zajednicama u organima državne uprave i drugih javnih institucija na svim nivoima;
- zaštita vlasništva, slobode tržišta i preduzetništva, humanizma, socijalne pravde i solidarnost;
- garantovanje, unapređivanje i razvoj lokalne samouprave;
- zaštita i unapređivanje životne sredine.

Ipak, kao trajni interes Republike Makedonije može se istaći da je to očuvanje i unapređivanje njenog državnog identiteta i slobodno izražavanje etničkog identiteta svih građana, kao i zaštita nezavisnosti i teritorijalnog integriteta.

Vitalni interesi kojima se unapređuje bezbednosno stanje i kojima se stvaraju uslovi za bolji život građana i funkcionisanje države i društva su:

- zaštita i unapređivanje mira i bezbednosti, života, zdravlja, imovine i lična bezbednost građana Republike Makedonije;
- razvoj multietničkog društva zasnovanog na osnovu međusobnog poverenja, zajedničkog napora i stremljenje svih etničkih zajednica za stabilnost i svestran napredak države;

² Национална концепција за безбедност и одбрана на Република Македонија, Собрание на Република Македонија, 2003. стр. 18.

³ Национална концепција за безбедност и одбрана на Република Македонија, Собрание на Република Македонија, 2003. стр. 11.

- ekonomski razvitak zasnovan na principima tržišne ekonomije, privatne svojine, stalno unapređivanje životnog standarda i kvaliteta života, kao i zaštita vitalne infrastrukture i resursa;
- zaštita i unapređivanje demokratskih osnova pravne države, izražena kroz politički višestranački sistem, parlamentarnu demokratiju, podele vlasti i demokratske i fer izbore, vladavine prava, poštovanje ljudskih prava i sloboda, kao i prava i sloboda građana koji pripadaju svim zajednicama i stalno održavanje i unapređivanje ukupne unutrašnje bezbednosti društva i države;
- političko-odbrambena integracija u NATO, politička, ekonomska i bezbednosna integracija u Evropskoj uniji, kao i drugi sistemi kolektivne bezbednosti;

Ustav Republike Makedonije omogućuje vladavinu prava i poštovanje opšte-prihvaćenih međunarodnih normi, pravo privatnog vlasništva, tržišnu ekonomiju, kao i slobodu preduzetništva. To predstavlja osnovu za izradu daljih zakonskih propisa kojima se ove temeljne vrednosti ustava dalje pravno dograđuju.

Kontrolni mehanizam u sistemu upravljanja i sprovođenja zakonskih rešenja ostvaruje se preko političke, normative i organizacione pretpostavke nezavisnog rada glavnog inspektora koji svoju funkciju obavlja na svim nivoima državne uprave.

Dakle, Republika Makedonija je, kao svoj strateški i vitalni interes za dobrobit svojih građana, odredila evropsku i evroatlantsku integraciju, čime bi na duži rok obezbedila stabilnost i razvoj.

Političke pretpostavke nezavisnog rada glavnog inspektora

Republika Makedonija, u skladu sa preporukama Evropske unije, sagledavajući iskustva određenih zemalja Evropske unije, a posebno Republike Hrvatske koja je uspešno uskladila kompletno svoje zakonodavstvo, radi na potpunom usklađivanju svoje zakonske regulative sa regulativom Evropske unije. Radi efikasnijeg nadzora u delu sprovođenja zakona i ostalih propisa, inspeksijski nadzor organizovala je donošenjem Zakona o inspeksijskom nadzoru.

Zakon je doneo Parlament Republike Makedonije 8. aprila 2010. godine, ali je kasnije pretrpeo nekoliko izmena i dopuna radi dorađivanja oblasti koje propisuje. Republika Makedonija po svom državnom uređenju predviđa da se vlast deli na zakonodavnu, izvršnu i sudsku.

Zakonodavnu vlast predstavlja parlament gde se donose svi propisi, počevši od Ustava i njegove izmene, zakona i njihovog autentičnog tumačenja, donosi se budžet države, određuju javne dažbine, bira vlada i ustavne sudije, biraju i razrešavaju sudije, daje amnestija, kao i sve ostalo što je predviđeno ustavom.

Vlada Republike Makedonije predstavlja izvršnu vlast i nju čine predsednik vlade i ministri koji rukovode ministarstvima.

Sudsku vlast čine sudovi koji su samostalni i nezavisni. Sudovi sude na osnovu Ustava i zakona, kao i na osnovu međunarodnih ugovora ratifikovanih u skladu sa Ustavom.

Državnu upravu čine ministarstva i drugi organi uprave i organizacije utvrđene zakonom.

Normativne pretpostavke nezavisnog rada glavnog inspektora

Polazeći od činjenice da je nezavisan i pouzdan inspeksijski nadzor od strateške važnosti za ostvarivanje interesa Republike Makedonije u daljem procesu evropskih i evroatlantskih integracija, jačanje nezavisnosti inspeksijskog nadzora postavljen je kao jedan od ključnih ciljeva, jer je nezavisan i nepristrastan nadzor najbolji garant uspešne implementacije zakonskih propisa.

Zakonom o inspekcijском nadzoru reguliše se rad svih inspekcijских službi koje su organizovane kao organi u sastav ministarstva (inspektorati) ili kao organizacione jedinice u okviru drugih organa državne uprave, jedinice lokalne samouprave i grada Skoplja.⁴

Inspekcijски nadzor predstavlja nadzor nad primenu zakona i propisa koji su doneti za rad državnih organa, jedinica lokalne samouprave i grada Skoplja, zatim za javna preduzeća, trgovačka preduzeća, ustanova i sva ostala pravna i fizička lica nad kojima se vrši nadzor, kao i donošenje inspekcijских mera i sankcija radi odstranjivanja utvrđenih nedostataka.

Zakon definiše i sam inspekcijски postupak koji predstavlja poseban vid postupka koji je uređen ovim zakonom i Zakonom o opštom upravnom postupku i koji reguliše postupanje inspektora pri obavljanju inspekcijского nadzora. Pri izvršenju nadzora donose se inspekcijски akti koji predstavljaju sve ono što inspektor donosi i preduzima u toku inspekcijского postupka. Inspektor je službeno lice sa posebnim ovlašćenjima i odgovornostima utvrđenim zakonom koji vrši inspekcijски nadzor.

Da bi inspekcijски nadzor bio u skladu sa Ustavom, zakonima, ratifikovanim međunarodnim ugovorima i ostalim propisima u toku inspekcijского nadzora inspektor je dužan da poštuje načelo *zakonitosti*, kao i ostala načela koja su deklarativno nabrojana kao zakonska rešenja:

– Načelo *zaštite javnog interesa* primenjuje se sa ciljem ostvarivanja i zaštite pravnih i fizičkih lica kad je to u skladu sa javnim interesom.

– Sledeće načelo koje inspektor primenjuje u toku svog rada je načelo *jednakosti, nepristrasnosti i objektivne primene zakona i ostalih propisa*. Inspektor je dužan da poslove obavlja savesno, stručno, efikasno, uredno, blagovremeno i nepristrasno.

– Načelo *materijalne istine*. Inspektor je dužan da po službenoj dužnosti utvrdi faktičko stanje i izvede dokaze u samom postupku vršenja inspekcijского nadzora, a subjekat nadzora može u toku samog inspekcijского postupka da predlaže i podnosi dokaze koji su od značaja za utvrđivanje celokupnog faktičkog stanja. U toku inspekcijского nadzora inspektor je dužan da subjektima nadzora da mogućnost da se izjasne za fakte i činjenice koji su utvrđeni tokom inspekcijского nadzora.

– Inspektor je *nezavisan* u svom radu. Ovu njegovu nezavisnost definiše načelo nezavisnosti po kojem je inspektor nezavisan da sam donosi odluke i odlučuje koje će radnje preduzeti u toku inspekcijского nadzora. Svaki rad inspektora je javan, pa su tako inspekcijские službe dužne da o svom radu informišu javnost.

– Jedno od bitnih načela je načelo *proporcionalnosti* koje podrazumeva da inspektor u toku svog rada preduzima samo one inspekcijские mere i postupke koji su u skladu sa zakonom i neophodni za odstranjivanje utvrđenih nedostataka, pri čemu se posebna pažnja posvećuje da se time ne spreči efikasno funkcionisanje subjekta nadzora. Pri donošenju inspekcijских mera inspektor se rukovodi težinom nedostataka, štetnim posledicama koje su nanete javnom interesu ili interesu trećih lica, kao i vremenom koje je potrebno da se ti nedostaci odstrane.

Ipak, može se navesti da je zakon normirao inspekcijски postupak, pre svega kao preventivni postupak, da pre svega deluje preventivno, a da inspektor izriče inspekcijские mere i sankcije onda kada se preventivnom funkcijom ne može obezbediti cilj nadzora.

Da bi se omogućio neometan i funkcionalan rad inspektora, inspektor obavlja inspekcijски nadzor u okvirima inspekcijских službi koje su oformljene za pojedine upravne oblasti.

⁴ Закон за инспекциски надзор, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ, бр. 50/2010.

Inspektorati kao organi u sastavu ministarstva imaju status pravnog lica, poseduju poseban budžetski račun kao budžetski korisnik prve linije, samostalno sprovode postupke zapošljavanja u skladu za zakonom i odlučuju o pravima i obavezama iz radnog odnosa. Na čelu inspektorata nalazi se direktor kojeg postavlja Vlada Republike Makedonije u skladu sa zakonom.

Da bi se obezbedila veća efikasnost i koordinacija inspeksijskih službi oformljen je Inspeksijski savet, kao posebno međuresorno telo koje rukovodi svim inspeksijskim službama. Inspeksijski savet je samostalni organ čije je postojanje regulisano Zakonom i koji je potpuno nezavisan u svom radu.

Na čelu Inspeksijskog saveta nalazi se predsednik kojeg bira Vlada i koji treba da ispunji određene kriterijume stručnosti i kompetentnosti koji su predviđeni Zakonom. Njegovi članovi, koje takođe bira Vlada, zaduženi su za određene oblasti koje pokrivaju, pa se tako u sastavu Inspeksijskog saveta nalaze članovi za sledeće oblasti:

- radni odnosi, bezbednost i zdravlje na radu;
- životna sredina i zaštita zdravlja ljudi;
- građevinarstvo, urbanizam i transport;
- poljoprivreda, šumarstvo, veterinarstvo i bezbednost hrane;
- obrazovanje, nauka i kultura;
- uprava.

Da bi ispunili kriterijume stručnosti i kompetentnosti, predsednik i članovi Inspeksijskog saveta moraju da poseduju diplomu završenog fakulteta, najmanje pet godina radnog staža u odgovarajućoj oblasti, da poseduju aktivno znanje engleskog jezika, što se dokazuje međunarodno priznatim sertifikatom, da imaju međunarodno priznati sertifikat za korišćenje kompjuterskih programa za kancelarijski rad i da polože psihološki test sa elementima integriteta u Agenciji za administraciju. Mandat predsednika i članova inspeksijskog saveta traje tri godine sa mogućnošću još jednog mandata.

Inspeksijski savet ima svoju administrativnu službu na čijem čelu se nalazi generalni sekretar koji rukovodi tom službom i omogućuje njen zakoniti, stručni, odgovoran i ekonomičan rad. Zaposleni u stručnoj administrativnoj službi imaju status državnih službenika i za njih važe odredbe Zakona o državnim službenicima.

Direktor inspeksijske službe, odnosno osoba koja rukovodi organom u čijem je sastavu inspeksijska služba organizovana kao organizacijska jedinica dužan je da izradi predlog godišnjeg plana rada koji odobrava Inspeksijski savet u roku predviđenim zakonom, a zatim na osnovu tog odobrenog godišnjeg plana izrađuju se kvartalni planovi za konkretnu inspeksijsku službu. Na osnovu odobrenog godišnjeg plana i odobrenih kvartalnih planova svaki inspektor izrađuje svoj individualni kvartalni plan rada koji se isto tako dostavlja Inspeksijskom savetu na odobravanje. Na osnovu ovih odobrenih planova direktor, odnosno rukovodilac inspeksijske službe, izrađuje mesečne planove za rad svakog inspektora. Posle isteka kvartala direktor inspeksijske službe, odnosno osoba koja rukovodi organom u čijem je sastavu inspeksijska služba organizovana kao organizacijska jedinica, dužan je da dostavi kvartalne izveštaje Inspeksijskom savetu, a posle završetka kalendarske godine i godišnji izveštaj.

Da bi neko lice moglo da postane inspektor mora da ispunjava posebne uslove utvrđene zakonom i sistematizacijom za to radno mesto u okviru inspeksijske službe. Inspektor je dužan da polaže ispit za inspektora, čime stiče licencu za obavljanje inspeksijskog posla. Ispit sprovodi Inspeksijski savet po programu koji on odobri, a na predlog direktora ili rukovodioca inspeksijske službe. Posle položenog ispita inspektor dobija licencu za

rad koju izdaje Inspeksijski savet i koja ima važnost šest godina. U slučaju da inspektor ne položi ispit u tri pokušaja i prođe važnost licence prestaje mu radni odnos.

Inspeksijski savet može i pre vremena oduzeti licencu inspektora ako izgubi radnu sposobnost, prestane mu državljanstvo Republike Makedonije, bude osuđen za krivično delo u vezi sa službom, dobije zabranu za obavljanje delatnosti ili dužnosti, zbog izdržavanja kazne zatvora više od šest meseci, kao i kad napuni 64 godina starosti zbog ispunjavanja uslova za starosnu penziju.

Inspeksijski savet može inspektor u privremeno oduzeti licencu i povesti disciplinski postupak protiv njega ako povredi pravila u toku svog rada koja se gone u disciplinskom postupku. Inspeksijski savet, direktor, odnosno rukovodilac inspeksijske službe kontinuirano prate uspešnost inspektora.

Cilj praćenja uspešnosti inspektora je jačanje lične motivacije inspektora, jačanje efikasnosti i profesionalizma pri obavljanju inspeksijskog nadzora, kao i mogućnost napredovanja u službi. Kao deo procesa praćenja uspešnosti inspektora, direktor, odnosno rukovodilac inspeksijske službe, jedanput godišnje vrši ocenjivanje inspektora na osnovu kvantitativnih kriterijuma koji su rezultat kvartalnih planova i kvartalnih izveštaja za rad inspektora u koje spadaju: broj subjekata koji su predmet nadzora, obim propisa koji su predmet nadzora, vreme potrebno za izvršenje nadzora, visina globe koja se može izreći za utvrđene nedostatke, kao i na osnovu kvalitativnih kriterijuma kao što su pridržavanje zakonskih rokova za izradu zapisnika, odnos između broja potvrđenih i ukinutih donetih rešenja, urednost pisanja zapisnika u elektronskom obliku i pismeno izražavanje inspektora.

Inspektor ima pravo i dužnost da se stručno usavršava i osposobljava za izvršavanje svojih radnih zadataka u skladu sa godišnjim planom za stručno osposobljavanje i usavršavanje. Plan godišnjeg osposobljavanja i usavršavanja donosi Inspeksijski savet na osnovu predloga direktora, odnosno osobe koja rukovodi organom uprave u kojem je inspeksijska služba organizovana kao organizacijska jedinica u sastavu tog organa.

Inspektor može imati sledeća zvanja: mlađi inspektor koji odgovara zvanju saradnika iz Zakona o državnim službenicima, inspektor koji odgovara zvanju savetnika iz Zakona o državnim službenicima, zatim viši inspektor koji ispunjava uslove za zvanje rukovodilac odeljenja, glavni inspektor može biti službenik koji je rukovodilac sektora i generalni inspektor koji ispunjava uslove zvanja državnog savetnika iz Zakona o državnim službenicima.

Svako pravno i fizičko lice može podneti inicijativu za vršenje inspeksijskog nadzora i inspektor je dužan da posle izvršenog nadzora obavesti podnosioca inicijative.

Zakonska obaveza svakog organa državne uprave koji u svom sastavu ima inspeksijske službe jeste da u određenom roku uskladi svoje materijalne zakone sa Zakonom o inspeksijskom nadzoru u oblastima koje regulišu inspeksijski nadzor.

Organizacione pretpostavke nezavisnog rada glavnog inspektora u Ministarstvu odbrane Republike Makedonije

Ministarstvo odbrane Republike Makedonije je organ uprave koji u skladu sa Zakonom o organizaciji i radu organa državne uprave i Zakonom o odbrani obavlja određene poslove. Na osnovu člana 15 Zakona o organizaciji i radu organa državne uprave, u delokrugu poslova Ministarstva odbrane spada i nadzor iz njegove nadležnosti.

Na osnovu Zakona o odbrani, član 20, Ministarstvo odbrane vrši nadzor nad sprovođenjem zakona o odbrani i drugih propisa u oblasti odbrane.

Ministarstvo odbrane u svom sastavu ima inspeksijsku službu koja je organizovana kao sektor.

Sektor za inspekciju obavlja svoju funkciju i zadatke na osnovu Zakona za organizaciju i rad organa državne uprave, Zakona o inspeksijskom nadzoru, Zakona o odbrani kao i u podzakonskim propisima, kao što su Pravilnik o načinu vršenja inspeksijskog nadzora u oblasti odbrane i Pravilnik o formi i sadržini poziva za edukaciju, načina sprovođenja edukacije i način vođenja evidencija o sprovedenoj edukaciji.

Sektor za inspekciju u odbrani obavlja inspeksijski nadzor nad sprovođenjem Zakona o odbrani i drugih propisa u oblasti odbrane u organima državne vlasti, Armije, trgovačkih preduzeća, javnih preduzeća, ustanova i službi od posebnog značaja za odbranu i jedinicama lokalne samouprave.⁵

Glavne funkcije Sektora za inspeksijski nadzor u odbrani su:

1. Obavlja inspeksijski nadzor nad sprovođenjem Zakona o odbrani, Zakona o službi u Armiji Republike Makedonije i ostalih propisa u odbrani, i to:

– planiranje, organizovanost i gotovost Armije Republike Makedonije po elementima borbene gotovosti;

– planiranje, obučenosť i gotovost komandi i štabova Armije Republike Makedonije za izvođenje operacija i ostalih borbenih aktivnosti;

– planiranje i realizacija obuke komande i jedinice Armije Republike Makedonije i subjekata odbrane;

– logističko obezbeđenje Armije Republike Makedonije;

– sprovođenje zadataka subjekata sistema odbrane za rad u ratnim uslovima (organa državne vlasti, javne ustanove i službi, trgovačka društva od posebnog značaja za odbranu i jedinica lokalne samouprave);

– planiranje i raspolaganje finansijskim resursima;

– mobilizacijska spremnost i civilno-vojni odnosi;

– nabavke, raspoređivanje, čuvanje, održavanje i upravljanje materijalnim sredstvima;

– ostvarivanje prava po pitanjima radnog odnosa zaposlenih u Ministarstvu odbrane i Armiji Republike Makedonije, postupanje po predstavkama građana po pitanjima odbrane.

2. Ukazuje na slabosti i nedostatke u radu radi prevencije posledica po pitanju zdravlja i života personala i imovine.

3. Pruža stručnu pomoć u radu subjekata sistema odbrane po pitanjima u domenu odbrane.

4. Sarađuje sa inspeksijskim službama ostalih organa uprave i učestvuje u radu Inspeksijskog saveta kao međuresorno telo za rad i koordinaciju inspeksijskih službi.

5. Učestvuje u međunarodnoj saradnji sa aspekta razmene iskustva i edukacije iz oblasti inspeksijskog nadzora.

6. Obavlja edukaciju subjekata nadzora kod kojih je utvrđena nepravilnost u skladu sa Zakonom o odbrani.

7. Vodi evidenciju o sprovedenoj edukaciji.

8. Vodi delovodni protokol i pomoćne knjige za evidenciju, prima i odgovara na službena akta, čuva i obrađuje arhivu sektora.

⁵ Закон за одбрана, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ бр. 185/2011. стр. 27 член 163.

9. Raspolože, koristi i vodi evidenciju o materijalnim sredstvima.

10. Obavlja i druge stvari iz svog delokruga rada.

Za uspešnu realizaciju zadataka iz domena svog delokruga rada Sektor za inspekciju u odbrani izrađuje Godišnji plan inspekcijskog nadzora.

Inspekcijski nadzor može biti redovan, vanredan i kontrolni. Redovni nadzor obuhvata nadzor nad sprovođenjem Zakona o odbrani i ostalih propisa u vezi s odbranom i obavlja se na osnovu godišnjeg programa koju donosi ministar odbrane.

Vanredni nadzor obuhvata nadzor nad sprovođenjem pojedinih propisa ili određena pitanja iz domena odbrane i vrši se na osnovu procene glavnog inspektora, po zahtevu organa državne vlasti, pravnog ili fizičkog lica, kao i po prijavi inspektora za odbranu u slučaju sumnje za povrede odredaba Zakona o odbrani ili drugog propisa iz domena odbrane. Vanredni nadzor po zahtevu organa državne vlasti, pravnog ili fizičkog lica, kao i po prijavi inspektora, sprovodi se u roku od osam dana od dana podnošenja prijave.

Kontrolni nadzor obuhvata nadzor u subjektu nadzora po isteku roka, određen u rešenju za odstranjivanje nedostataka utvrđenih pri redovnom ili vanrednom inspekcijskom nadzoru.

Da bi mogao uspešno izvršavati svoje funkcije, Sektor za inspekciju u odbrani podeljen je na dve organizacijske celine, odeljenja u okviru kojih se nalaze inspektori koji pokrivaju pojedine oblasti. Organizaciona postavka Sektora za inspekciju u odbrani je sledeća:

Rukovodilac sektora

(glavni inspektor odbrane)

Pomoćnik rukovodioca sektora

(pomoćnik glavnog inspektora odbrane)

Odeljenje za inspekciju civilne odbrane

(rukovodilac viši inspektor)

Inspektor za civilnu odbranu (2 inspektora)

Inspektor za materijalno-finansijske poslove (1 inspektor)

Inspektor za vojnu obavezu, mobilizaciju i civilno-vojne odnose (1 inspektor)

Inspektor za prava personala i građana (1 inspektor)

Odeljenje za inspekciju Armije Republike Makedonije

(rukovodilac viši inspektor, pukovnik)

Inspektor – pukovnik za planove, operacije i gotovost armije (1 inspektor)

Inspektor – pukovnik za veze za rukovođenje i komandovanje (1 inspektor)

Inspektor – pukovnik za obuku (1 inspektor)

Inspektor – pukovnik za logističku podršku klasa 1 i 2 (1 inspektor)

Inspektor – pukovnik za logističku podršku klasa 2, 3 i 5 (1 inspektor)

U toku izvršenja inspekcijskog nadzora inspektor odbrane ima sledeća ovlašćenja:⁶

– nesmetan pristup i celokupan uvid u prostorijama u kome se primaju, čuvaju, izrađuju ili obrađuju dokumenta i druga akta u vezi sa sprovođenjem ovog zakona i drugih propisa u oblasti odbrane, materijalno tehničkih sredstava i opreme sa kojom se izrađuju

⁶ Закон за одбрана, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ, бр. 185/2011. стр. 28, член 166.

ili obrađuju i štite dokumenta i akta u oblasti odbrane, kao i da koristi informatička i komunikaciona sredstva subjekta kod koga se vrši inspekcija i

– pismeno ili usmeno traži objašnjenja, kao i da poziva i ispituje lica u vezi sa sprovođenjem aktivnosti inspeksijskog nadzora.

U toku obavljanja inspeksijskog nadzora inspektor odbrane je dužan:

– da postupa po inicijativi za sprovođenje inspeksijskog postupka i da za to izvesti podnosioca inicijative,

– da obavesti odgovornu osobu subjekta nadzora o zakonskom osnovu za izvršavanje inspeksijskog nadzora, kao i o početku inspeksijskog nadzora, osim u slučajevima kada se takvim izveštavanjem smanjuje efikasnost nadzora ili zbog zaštite javnog interesa, života i zdravlja ljudi i imovine,

– da se legitimiše kod subjekta nadzora, odnosno kod odgovornog lica ili drugog ovlašćenog lica subjekta nadzora,

– da poštuje i sprovođi mere za zaštitu klasificiranih informacija dobijenih u toku vršenja nadzora,

– da postupa u skladu sa zakonima i propisima, kao i pravilima ponašanja ovlašćenih lica u toku obavljanja inspeksijskog nadzora.

Za izvršeni inspeksijski nadzor inspektor odbrane sastavlja zapisnik sa prikazom utvrđenog faktičkog stanja i potpisuje ga i predaje subjektu nadzora odmah po potpisivanju, a najkasnije u roku od osam dana od dana završavanja inspeksijskog nadzora.

Posle prijema zapisnika subjekat nadzora može dati primedbe na zapisnik i dostaviti ih inspektorima odbrane koji je izvršio inspeksijski nadzor. Ukoliko se u toku nadzora utvrdi povreda zakona ili nekog drugog propisa u oblasti odbrane, u zapisniku se konstatuju utvrđeni nedostaci i nepravilnosti i rešenjem se određuje rok za njihovo odstranjivanje. Subjekt nadzora dužan je da postupi u skladu sa zapisnikom i da za to izvesti inspektora odbrane za preduzete mere u roku određenom u zapisniku.

Ukoliko u toku kontrolnog inspeksijskog nadzora inspektor odbrane konstatuje da su otklonjeni nedostaci, donosi zaključak kojim se zapire postupak inspeksijskog nadzora. Ukoliko u toku kontrolnog nadzora ustanovi da nisu otklonjeni ranije konstatovani nedostaci, podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka pred nadležnim organom.

Ukoliko u toku izvršavanja inspeksijskog nadzora u oblasti odbrane inspektor odbrane smatra da povreda propisa predstavlja prekršaj ili krivično delo, dužan je da podnese zahtev, odnosno prijavu za pokretanje odgovarajućeg postupka.

Subjekt nadzora može podneti žalbu protiv rešenja inspektora Državnoj komisiji za odlučivanje u upravnom postupku i postupku iz radnog odnosa u drugom stepenu.

Zaključak

Inspeksijski nadzor u pravnom sistemu Republike Makedonije je veoma značajan deo mehanizma upravljanja, kako na republičkom nivou, tako i na svim ostalim nivoima državne uprave. Inspeksijski nadzor predstavlja trajnu delatnost brižljivog i sistematskog posmatranja i ocenjivanja zakonitosti pravila i propisa koji se donose u skladu sa zakonima.

Da bi se inspeksijski nadzor valjano realizovao, subjekti koji vrše nadzor, odnosno odgovarajuće inspeksijske službe poseduju posebna ovlašćenja, odnosno ovlašćenja autoritativnog karaktera.

Republika Makedonija na svom putu ka Evropskoj uniji donela je Zakon o inspekciskom nadzoru koji reguliše sferu kontrolnog mehanizma sistema upravljanja. Zakon o inspekciskom nadzoru donet je u Parlamentu Republike Makedonije konsenzusom svih političkih stranaka koji je u skladu sa Evropskom unijom, dok je u pripremi zakona aktivno svojim predlozima učestvovala privredna zajednica i nevladin sektor. Ovaj zakon je posle donošenja pretrpeo nekoliko izmena i dopuna radi dorađivanja ove delatnosti.

Zakonom je predviđena potpuna nezavisnost rada inspekciskih službi, kojima se da ju široka ovlašćenja, kako bi mogli nesmetano obavljati svoju funkciju. Međutim, sa druge strane, od inspektora se zahteva velika stručnost i dobro poznavanje pravila i propisa. Donošenjem ovog zakona i njegove potpune implementacije odgovoriće se, stručno i kvalitetno, na sve zahteve koje nameću strogi kriterijumi Evropske unije u delu prilagođavanja zakonodavstva direktivama Evropske unije i njihovom sprovođenju.

Republika Makedonija i dalje ostaje fokusirana na usvajanje zakonodavstva Evropske unije i njegove implementacije koje je potrebno ne samo kao kriterijum za članstvo u Evropskoj uniji, nego i za približavanje evropskih standarda i vrednosti u pravcu poboljšanja života makedonskih građana.

Literatura

1. Бела книга на одбраната, Министерство за одбрана, Скопје, 2005.
2. Национална концепција за безбедност и одбрана на Република Македонија, Собрание на Република Македонија, Скопје, 2003.
3. Национална стратегија за интеграција на Република Македонија во Европската Унија, Влада на Република Македонија, Скопје, 2004.
4. Нацев, З. *Надворешно политичките приоритети на Република Македонија*, Перспективите на Република Македонија на патот кон НАТО и ЕУ, Скопје, 2006.
5. Устав на Република Македонија, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ, бр. 52/1991, Скопје.
6. Закон за инспекциски надзор, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ, бр. 52/2010, Скопје.
7. Закон за изменување и дополнување на Законот за инспекциски надзор, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ, бр. 162/2010, Скопје.
8. Закон за изменување и дополнување на Законот за инспекциски надзор, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ, бр. 157/ 2011, Скопје.
9. Закон за изменување и дополнување на Законот за инспекциски надзор, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ, бр. 147/ 2013, Скопје.
10. Закон за одбрана, пречистен текст, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ, бр. 185/2011, Скопје.
11. Закон за организација и работа на органите на државната управа, Собрание на Република Македонија, Сл. весник на РМ, бр. 58/2000, Скопје.
12. Правилник за начинот на вршење на инспекциски надзор, Министер за одбрана, Сл. весник на РМ, бр. 118/2012, Скопје.
13. Правилник за формата и содржината на поканата за едукација, начинот на спроведување на едукација и начинот на водење на евиденција за спроведената едукација, Министер за одбрана, Сл. Весник, бр. 164/2011, Скопје.
14. www.vlada.mk
15. Македонија во ЕУ, четврто дополнето издание, Влада на Република Македонија Секретаријат за Европски прашања, 2006, Скопје.